

WELWIJS
Schaarbeek
02 oktober 2018

Voorbij het binaire.

Hoe de meertalige realiteit op school en in de klas integreren met het leren van de schooltaal?

Piet Van Avermaet

Antwoorden op sociale ongelijkheid in onderwijs

- ❏ Sociaal-etnische ongelijkheid is een hardnekkig probleem in het onderwijs
 - PISA-onderzoek
 - TIMMS

- ❏ Verband tussen 'taalgebruik thuis' en 'taalachterstand' wordt vaak als de oorzaak naar voor geschoven

- ❏ Terecht?

Exclusief taalbadmodel

- ☐ We zetten al meer dan 15 jaar in op taal (i.e. kennis van het Standaard Nederlands) als belangrijkste hefboom tot schoolsucces.
 - Zie achtereenvolgende (taal)beleidsnota's van Vlaamse onderwijsministers
 - Verschuiving van breed gelijkekansenbeleid naar sterke focus (bijna exclusief) op taal
 - Voorwaarde wordt steeds prominenter in discours, beleid en praktijk
 - Exclusief inzetten op taalbadmodel
 - Remediëringsprogramma's; bijspijkerklassen; pull-out klassen; (taal)niveaugroepen; ...
 - Bannen/verbieden van andere taalrepertoires (o.a. thuistalen) van jongeren

4 assumpties

1. Kinderen met een migratieachtergrond spreken buiten de school/klas uitsluitend of overwegend hun thuistaal.
2. De taal die thuis wordt gesproken is de belangrijkste verklarende variabele voor schoolsucces van kinderen met een migratieachtergrond.
3. Kennis van de dominante taal is de conditie tot schoolsucces.
4. Kinderen (en hun ouders) die thuis een andere taal spreken dan de dominante taal moeten worden ondergedompeld in die taal en liefst zo jong mogelijk. Dus, kinderen toelaten om hun thuistaal te gebruiken op school heeft een negatieve impact op het T2 leren en derhalve op hun schoolsucces.

Antwoorden gebaseerd op internationaal en Vlaams onderzoek (thuistaalproject, VALIDIV, MARS, MULAE)

4 assumpties

1. Kinderen met een migratieachtergrond spreken buiten de school/klas uitsluitend of overwegend hun thuistaal.
 - Geen empirische evidentie, het tegendeel is waar
 - Is meerlagiger, dynamischer en complexer dan verondersteld

mamma (mestel)
papa (vader)
" broers (meesters)

TURKS = turkije +++
1
met mamma altijd = thuis

Anders + vrienden + op school (in de gang)
Broers + 2 3 2 + speelplaats
Denken
Geheim
Dieren
Boos rekenen

met mamma als het over huiswerk
of over een probleem gaat.

Wolven die nederlands kan
Denken geheim
Dromen
Thuis + op school
+ Buiten
" moeder (mestel)
" papa (vader)
" broers (meesters)
" ...
NEDERLANDS = België < 1 1 1
Dieren

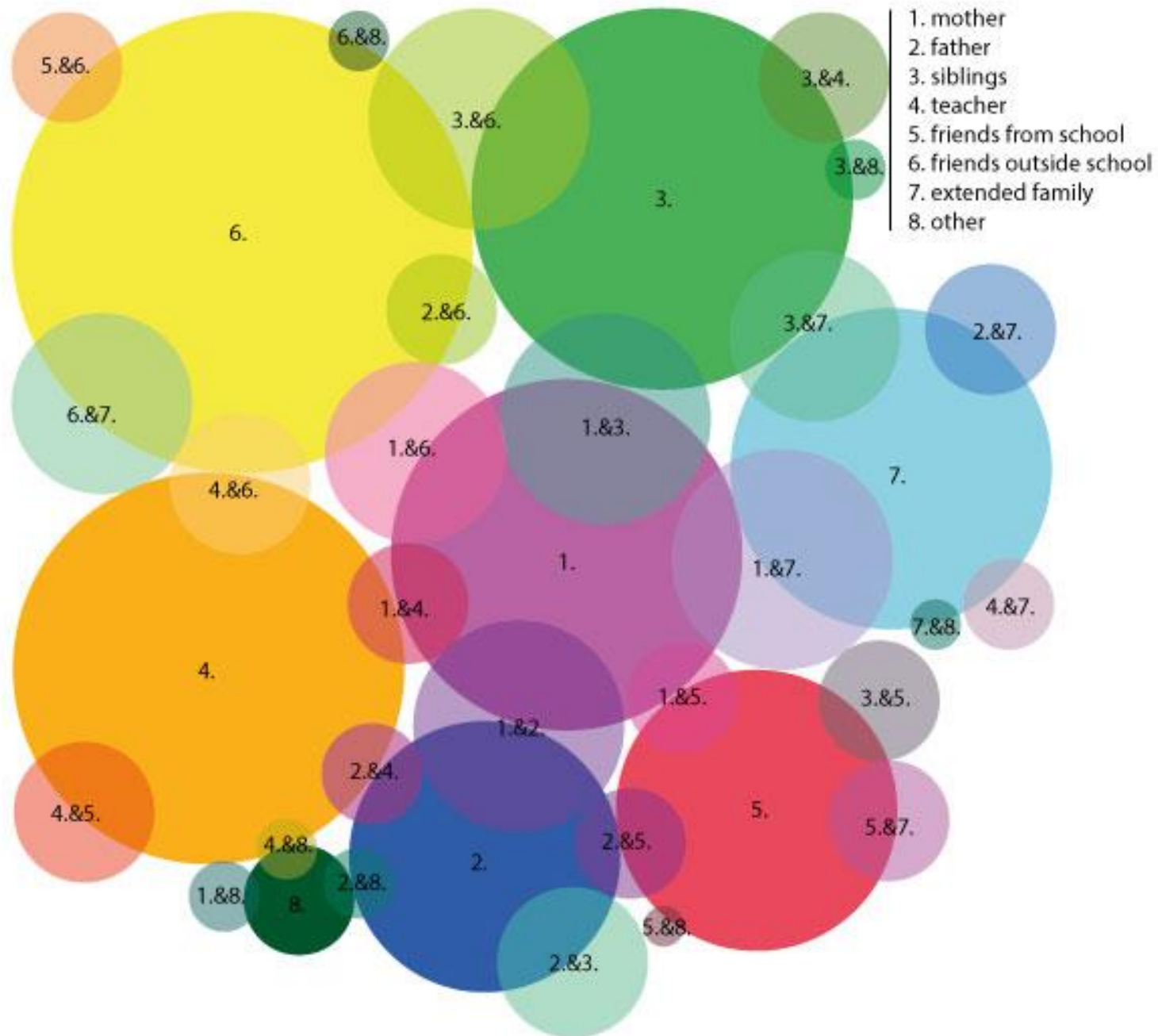
Wolven
broers
frans

mamma (mestel)
papa (vader)
" broers (meesters)

FRANS
" met " ok (bezoek)
Wolven frans
3 in het bos
3 2 frans
3

4 4 4
4 ik spreekt geen
arabisch alleen lezen
moskee

umam
" imam (leer)
" mama (moeder)
" papa (vader)
" ...
ARABISCHE
" moskee + thuis
als ik leer

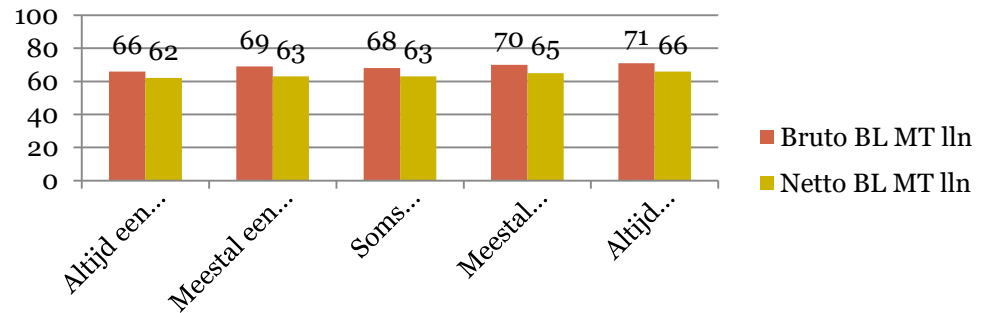

4 assumpties

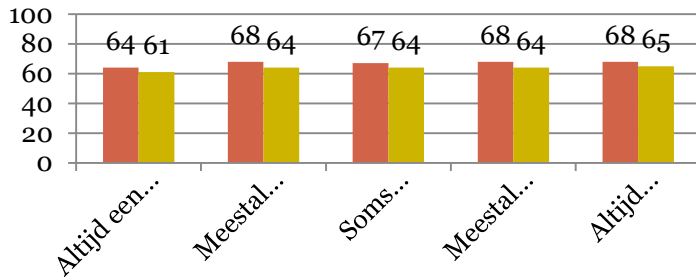
2. De taal die thuis wordt gesproken is de belangrijkste verklarende variabele voor schoolsucces van kinderen met een migratieachtergrond.
 - Wanneer gecontroleerd voor andere variabelen meestal geen significante correlatie tussen thuistaal en schoolsucces;
 - En als het verband significant is, is de effectgrootte meestal (zeer) klein;
 - Socio-economische achtergrond is de sterkst verklarende variabele voor schoolsucces;
 - Een causale lezing van een correlatie is een beginnersfout;
 - Interactie met eentalige ideologie

Waar spreken leerlingen welke taal

Prestaties in samenhang met taalgebruik op de speelplaats

Voor Begrijpend Lezen

Bruto WO
MT lln

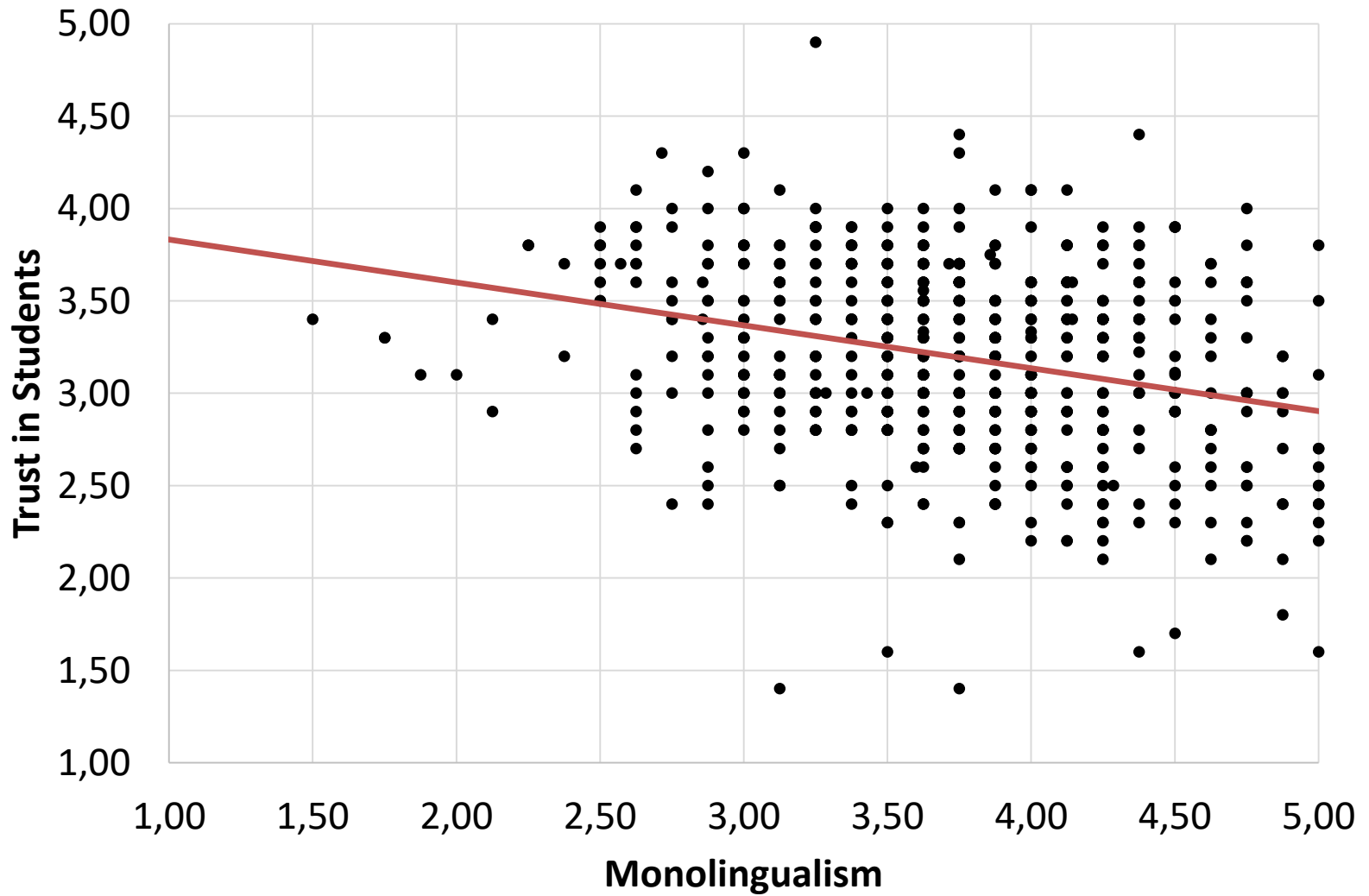

Voor Wereldoriëntatie

Resultaten: Survey oprit 14-project (Pulinx et al. 2013)

Stelling	% (Vol.) akkoord
Anderstalige leerlingen zouden op school onderling geen vreemde taal mogen spreken.	77.3%
De belangrijkste reden van de schoolachterstand van anderstalige leerlingen is hun gebrekkige kennis van het Nederlands.	78.2%
De schoolbibliotheek (klasbibliotheek, mediatheek) dient ook boeken te bevatten in de moedertaal van de leerlingen.	12.8%
Anderstalige leerlingen moeten op school ook de mogelijkheid krijgen hun moedertaal te leren.	6.8%
Door op school ook de eigen moedertaal te spreken, leren anderstalige leerlingen onvoldoende Nederlands.	72.1%
Anderstalige leerlingen moeten ook reguliere vakken aangeboden krijgen in hun moedertaal.	3.2%
Het is belangrijker dat anderstalige leerlingen goed Nederlands leren dan de kennis van de eigen moedertaal te behouden.	44.7%
Het is in het belang van de anderstalige leerlingen als er straffen worden toegekend voor het spreken van de moedertaal op school.	29.1%

OPRIT 14 project (Pulinx et al., 2013)

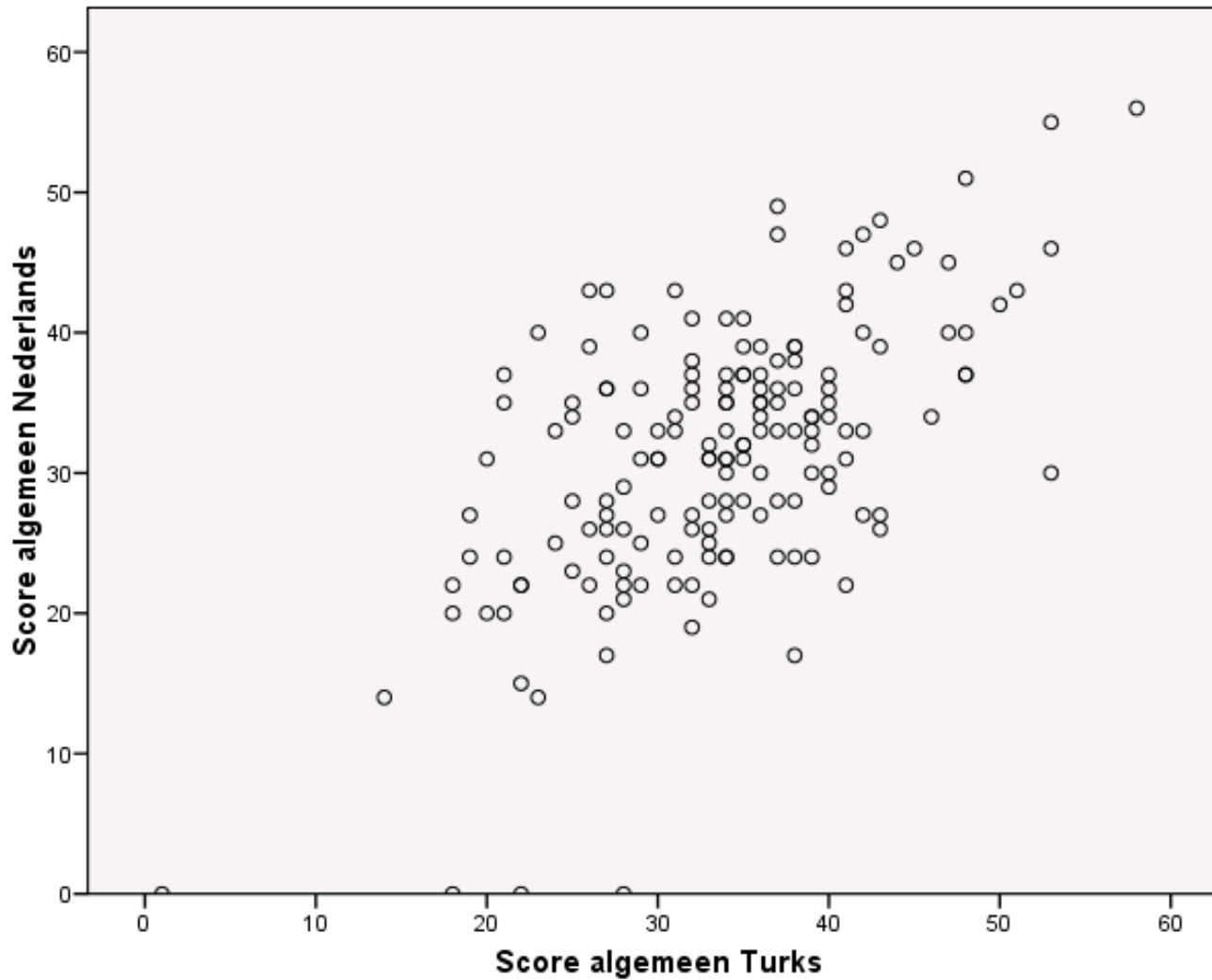

Opletten voor tegenovergestelde effect dan gewenste

4 assumpties

3. Kennis van de dominante taal is de conditie tot schoolsucces.
 - Vroege T2 verwerving is belangrijk voor schoolsucces van kinderen. Maar het effect is kleiner dan verondersteld en er is zo goed als geen effect onder de leeftijd van 4 jaar. Kwaliteit van interactie is belangrijker dan frequentie en vroege deelname KO;
 - Bovendien blijkt uit onderzoek ook een sterke samenhang tussen T1 en T2;

Afhankelijkheid Tx en Ty

4 assumpties

4. Kinderen (en hun ouders) die thuis een andere taal spreken dan de dominante taal moeten worden ondergedompeld in die taal en liefst zo jong mogelijk. Dus, kinderen toelaten om hun thuistaal te gebruiken op school heeft een negatieve impact op het T2 leren en derhalve op hun schoolsucces.
- ❑ Er is geen empirische evidentie voor een exclusief T2 taalbadmodel;
 - ❑ T2 taalbadbeleid (h)erkent niet of nauwelijks de meertalige repertoires van kinderen. Men bant ze vaak;
 - ❑ Er is geen empirische evidentie dat het toelaten van de thuistaal van kinderen op school een negatief effect zou hebben op hun T2 ontwikkeling en op schoolsucces.

Effect gebruik T1 op taalvaardigheid T2

- DV: begrijpend lezen
- Controle voor: gender en basisniveau begrijpend lezen
 - A-conditie: $M = 21.14$ ($n = 42$)
 - Controle: $M = 21.91$ ($n = 43$)
- Het benutten van de MT repertoires van kinderen heeft geen negatief effect op hun begrijpend lezen Nederlands.

Socio-affectieve effecten

- Hoger zelfvertrouwen van kinderen
- Hoger welbevinden
- Meer spreekdurf
- Hogere betrokkenheid in klasactiviteiten
- Betere persoonlijke relatie lkr-lln

Omgaan met meertaligheid in onderwijs

Bezorgdheden van leerkrachten

- ❑ De T1 van leerlingen/cursisten is arm, beperkt.
- ❑ T1 toelaten vergroot/versterkt/bestendigt segregatie.
- ❑ Als cursisten onderling de eigen taal spreken verlies ik controle over wat er in de klas gebeurt en is dit nadelig voor het leerproces.
- ❑ Als ik vertaal daalt de motivatie om L2 te leren.
- ❑ De tijd om L2 te leren is al zo beperkt.
- ❑ Ik heb meer dan 10 talen in mijn klas.

Wat is beste taalonderwijsmodel?

- ☐ Binaire discussie over taalonderwijs:
 - T2 submersiemodel: legitieme norm
 - Twee-/meertalig onderwijs: afwijkende norm

Meertaligheid in onderwijs

Tijd voor een nieuwe aanpak?

☐ Argumenten

- **Praktisch**: is de organisatie van twee-/meertalig onderwijs nog mogelijk in stedelijke, diverse omgevingen?
- **Theoretisch**: nieuwe sociolinguïstische concepten inzake meertalige communicatie in de complexe hedendaagse wereld die breken met meer statische ideeën over taal als netjes afbakenbare gehelen (vs. gezichtspunt van de gebruiker)
- Contraproductieve en zeer **geïdeologiseerde binaire discussie** over taalbad- versus meertalig onderwijsmodel

☐ **Binaire overstijgen** naar een nieuw model van leren dat de meertalige praktijken van leerlingen integreert met het leren van de schoolse taalvaardigheid Nederlands

Meertalig onderwijs

- ❑ koepelbegrip
- ❑ Term dekt vele ladingen
- ❑ Term wordt vaak eng geïnterpreteerd

- ❑ Tweektalig onderwijs (vele vormen)
- ❑ 'language awareness'
- ❑ CLIL
- ❑ Functioneel meertalig leren

Functioneel meertalig leren

- ☐ Meertalige repertoires als bron voor leren:
 - Meertalige repertoires van cursisten benutten, in de klas, om de kansen tot ontsluiten van kennis en om kennis te construeren te vergroten
 - Repertoires van cursisten benutten als didactisch kapitaal

- ☐ Setting:
 - Talig gemengde klassen
 - T2 is dominant, maar mogelijkheden om T1 te gebruiken in functie van leren worden benut
 - De leerkracht hoeft de aanwezige T1's niet te spreken

- ☐ Een 'meertalig sociaal interactiemodel voor leren' als alternatief voor 'taalleermodel'

Conclusie:

Nieuwe ingrediënten, nieuwe recepten

- ❑ Nederlands is belangrijk om in een samenleving (en in onderwijs) te functioneren, maar we moeten nadenken over de meest zinvolle weg daar naar toe;
- ❑ We moeten ook nadenken over de plaats die we geven aan de meertalige realiteiten van kinderen, hun ouders en mensen in buurten, want in het proces van sociale participatie en de opbouw van sociale netwerken ontwikkelen taalgebruik en taal zich (en dus ook het Nederlands);
- ❑ Een beleid waarin de meertalige repertoires van elk individu als kracht voor leren EN voor sociale inclusie worden gebruikt. Meertaligheid als “didactisch kapitaal”, dus.

www.meertaligheid.be
www.metrotaal.be
www.validiv.be
www.steunpuntdiversiteitenleren.be

WELWIJS
Schaarbeek
02 oktober 2018

DANK U!

Piet.vanavermaet@ugent.be

